

ACTA MVSEI APVLENSIS

APULUM LXII

series *ARCHAEOLOGICA ET ANTHROPOLOGICA*

Fondator

ION BERCIU

Editor

GABRIEL TIBERIU RUSTOIU

Colegiul editorial:

RADU ARDEVAN – Universitatea „Babeş-Bolyai”, Cluj-Napoca
DAN BĂCUEȚ-CRIȘAN – Muzeul Județean de Istorie și Artă, Zalău
RADU BĂJENARU – Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București
NIKOLAUS BOROFFKA – Deutsches Archäologisches Institut, Berlin
HORIA ION CIUGUDEAN – Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia
FLORIAN MATEI-POPESCU – Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București
SORIN NEMETI – Universitatea „Babeş-Bolyai”, Cluj-Napoca
CHRISTOPHER F. E. PARE – Universitatea „Johannes Gutenberg”, Mainz
ZENO KARL PINTER – Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu
CRISTIAN IOAN POPA – Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia
IOAN CAROL OPRIȘ – Universitatea București
EMANOIL PRIPON – Muzeul Județean de Istorie și Artă, Zalău
AUREL RUSTOIU – Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca
CRISTIAN SCHUSTER – Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București
VOLKER WOLLMANN – Obrigheim

Colegiul de redacție:

RADU OTA – redactor-șef
SIDONIA PETRONELA OLEA – secretar de redacție
CRISTINEL FÂNTÂNEANU – secretar de redacție
ADINA BOGDAN – membru
GEORGE VALENTIN BOUNEGRU – membru
ILIE LASCU – membru
CRISTIAN TITUS FLORESCU – membru
ANCA TIMOFAN – membru

Adresa de corespondență:
MUZEUL NAȚIONAL AL UNIRII ALBA IULIA
510010 ALBA IULIA
Str. Mihai Viteazul, 12-14
Tel. 0258/813300

Mailing address:
MUZEUL NAȚIONAL AL UNIRII ALBA IULIA
RO – 510010 ALBA IULIA
12-14, Mihai Viteazul St.
Tel. (+40) (258) 813300

redactie@revista-apulum.ro

© 2025 MUZEUL NAȚIONAL AL UNIRII ALBA IULIA

ISSN – 1013-428X

ISSN – 2247 – 8701

ISSN-L – 2247 – 8701

ACTA MVSEI APVLENSIS

APVLVM

LXII

series *ARCHAEOLOGICA ET ANTHROPOLOGICA*

ALBA IULIA

MMXXV

Tehnoredactare: RADU OTA

Traducerea și verificarea textelor în limba engleză: ADINA BOGDAN

Autorii își asumă întreaga răspundere pentru conținutul studiilor

Materialele nepublicate nu se restituie autorilor

S U M A R

CONTENTS – SOMMAIRE – INHALT

BERECKI SÁNDOR, Aurel Rustoiu la a 60-a aniversare/ Aurel Rustoiu on the 60th Anniversary.....	IX
--	----

STUDII ȘI ARTICOLE – *STUDIES AND ARTICLES*

ARHEOLOGIE & ANTROPOLOGIE

ARCHAEOLOGY & ANTHROPOLOGY

MIHAELA-MARIA BARBU, Locuirea eneolitică de la Mintia – <i>Gerhat</i> în lumina analizei materialului litic cioplit <i>The Eneolithic Settlement at Mintia – Gerhat in the Light of the Analysis of the Chipped Stone Material</i>	1
COLIN P. QUINN, HORIA ION CIUGUDEAN, New Bronze Age Wagon Models from the Wietenberg Culture <i>Noi modele de care din epoca bronzului aparținând culturii Wietenberg</i>	45
CAROL KACSÓ, Descoperiri de metale din epoca bronzului în Depresiunea Baia Mare (I.) <i>Bronze Age Metal Discoveries in Baia Mare Depression (I.)</i>	63
ILIE LASCU, Depozitul de bronzuri Rimetea III <i>The Bronze Hoard from Rimetea III</i>	99
GABRIEL MIRCEA TALMAȚCHI, MIHAI IONESCU, Dincolo de relațiile economice și comerciale. Noi descoperiri specifice circulației și prezenței monetare la Callatis și în <i>chora</i> adiacentă <i>Beyond Economic and Commercial Relations. New Discoveries Specific to the Circulation and Presence of Monetary Value at Callatis and in the Adjacent Chora</i>	113
AUREL RUSTOIU, GABRIEL TIBERIU RUSTOIU, Femei călătoare. O fibulă de tip Orlea-Maglavit de la Cisteiu de Mureș (oraș Ocna Mureș, jud. Alba) <i>Wandering Women. A Brooch of the Orlea-Maglavit Type from</i>	

<i>Cisteiu de Mureș (Ocna Mureș. Alba County) .....</i>	135
EMILIAN BOTA, Necropola tumulară de la Cașolț. Un pumnal curb de tip <i>sica</i> redescoperit <i>Burial Mound from Cașolț. A Rediscovered Sica Curved Dagger..</i>	155
MARIAM SLIMOUN, Les élites palmyréniennes en Dacie romaine: entre statut militaire et intégration provinciale <i>Elitele palmyriene în Dacia romană: între statutul militar și integrarea provincială .....</i>	173
GEORGE VALENTIN BOUNEGRU, O statueta din bronz a lui Apollo recent descoperită la Ocna Mureș <i>A Bronze Statuette of Apollo Recently Discovered in Ocna Mureș.</i>	201
MARINA MUSTEAȚĂ, GABRIEL DAN BALTEȘ, OVIDIU-MAXIM OARGĂ, CRISTINEL FÂNTÂNEANU, Rescue Archaeological Excavations in Alba Iulia: New Roman Graves Discovered at “Profi” and “Republicii Boulevard” Sites (2023) <i>Cercetări arheologice preventive la Alba Iulia: noi morminte romane descoperite în siturile de la “Profi” și “Bulevardul Republicii” (2023).....</i>	209
OVIDIU-MAXIM OARGĂ, ADRIAN COSMIN BOLOG, Noi monede descoperite în necropola romană de la Apulum Dealul Furcilor – „Podei” (campaniile anilor 2017-2024). Câteva considerații cu privire la depunerea monedelor în complexele funerare <i>New Coins Discovered in the Roman Necropolis from Apulum Dealul Furcilor – “Podei” (Campaigns of 2017-2024). Some Considerations on Coin Depositions in Funerary Features .....</i>	241
GABRIEL CUSTUREA, <i>Un tezaur dobrogean din secolul al XVII-lea</i> <i>A Dobrujan Hoard from the 17th Century .....</i>	309

ARHEOZOOLOGIE

ARCHAEOZOOLOGY

ALEXANDRA-PAULA SICOE, MIHAI GLIGOR, MARGARETA-SIMINA STANC, Utilizarea resurselor animale de către comunitățile eneolitice: analiza resturilor faunistice provenite dintr-un complex Foeni din situl Alba Iulia - <i>Lumea Nouă</i>	
--	--

	<i>Exploitation of Animal Resources in Eneolithic Communities: Analysis of Faunal Remains from a Foeni Feature at the Alba Iulia - Lumea Nouă Site</i>	317
ELIZA-IOANA CREȚU, LUMINIȚA BEJENARU, IOAN BEJINARIU, MARCELA IFRIM, MARGARETA-SIMINA STANC, Resurse animale și practici de gestionare a acestora în așezarea din epoca bronzului târziu de la Recea - Valea Sulduba (Județul Sălaj): date arheologice și arheozoologice <i>Animal Resources and Their Management Practices in the Late Bronze Age Settlement of Recea - Valea Sulduba (Sălaj County): Archaeological and Archaeozoological Data</i>		349

VARIA

DAN ANGHEL, O perspectivă asupra reparării, modificării și reutilizării vaselor ceramice <i>An Insight on Repairing, Modification and Reusing of Pottery</i>		363
--	--	-----

RECENZII ȘI NOTE DE LECTURĂ

REVIEWS AND READER'S NOTES

RADU OTA, <i>Roman Dacia and the Roman Army. Papers Dedicated to Liviu Petculescu on the Occasion of His 75th Birthday</i> , Constantin Augustus Bărbulescu (ed.), editura Mega, Cluj-Napoca, 2023, 235 de pagini, 74 de planșe și figuri		407
VASILE MOGA, Mihai Bărbulescu, <i>Istoria arheologiei din România</i> , Civilizația românească nr. 33, editura Academiei Române, București, 2022, 490 de pagini.....		413
RADU OTA, Yann Le Bohec, <i>Războiul în lumea romană 58 a.Chr.-235 p.Chr.</i> , editura Mega, Cluj-Napoca, 2021, 348 de pagini, 14 figuri (trad. Cosmin Mihail Coatu).....		417

CRONICA PUBLICAȚIILOR

THE CHRONICLE OF THE PUBLICATIONS

GEORGE BOUNEGRU, Cronica publicațiilor membrilor Secției Arheologie, apărute în anul 2024.....	423
SIDONIA PETRONELA OLEA, Cronica publicațiilor membrilor compartimentelor Restaurare Ceramică – Metal – Textile și Restaurare Piatră din cadrul Centrului Național de Conservare – Restaurare Carte Veche Alba Iulia, apărute în anul 2024.....	429

NECROLOG

OBITUARY

SABIN ADRIAN LUCA, Gheorghe Corneliu Lazarovici 13 septembrie 1941 – 3 februarie 2025.....	431
Lista autorilor.....	435

AUREL RUSTOIU LA A 60-A ANIVERSARE

Cu ocazia împlinirii a 60 de ani de către reputatul arheolog dr. habil. **Aurel Rustoiu**, aducem un omagiu sincer unei personalități care a marcat decisiv cercetarea arheologică din România și din spațiul central și est-european.

Format încă dinaintea studenției sub îndrumarea regretatului arheolog Florin Medeț, el și-a desăvârșit pregătirea la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, în cadrul Facultății de Istorie și Filosofie. Lucrarea sa de doctorat, publicată în 1996 și dedicată metalurgiei bronzului la daci, rămâne un reper internațional, completată exemplar de analiza fibulelor din Dacia preromană, apărută în 1997 și considerată și astăzi un model de analiză tipologică și contextuală.

Carierea sa științifică este legată de Institutul de Arheologie și Istoria Artei din Cluj-Napoca, unde din 2017 este doctor habilitat și conducător de doctorate, dezvoltând direcții metodologice inovatoare și colective de cercetare performante. Este, de asemenea, profesor asociat la Universitatea de Vest din Timișoara, implicându-se activ în formarea noilor generații de cercetători.

Aurel Rustoiu s-a remarcat și printr-o susținută activitate arheologică de teren. A coordonat cercetări arheologice importante în țară, dintre care cele mai semnificative au fost cele de la Sighișoara - *Wietenberg* și Divici - *Grad*, dar și în străinătate, la Solotvino și Bila Ţerkova, în Ucraina Transcarpatică. În prezent coordonează proiecte de cercetare arheologică sistematică în colaborare cu Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia, de la cimitirele din epoca fierului de la Sâncraia - *Darvas* și la cetățile dacice de la Cugir și Căpâlna. A fost membru, coordonator și mentor în numeroase proiecte de cercetare și granturi naționale și internaționale, construind punți durabile între instituții, generații, echipe și școli arheologice.

Este autor a 12 cărți, editor al mai multor volume de studii și semnată a peste 150 de articole, studii și note științifice, multe dintre ele publicate în reviste de prestigiu internațional. Studiile sale despre comunitățile dacice, celtice și nord-tracice rămân repere indispensabile pentru oricine abordează problematica interacțiunilor etno-culturale din prima epocă a fierului și până la Roma imperială. Prin publicațiile sale, Aurel Rustoiu a contribuit decisiv la reînnoirea metodologică a disciplinei și la afirmarea arheologiei românești în dialogul științific european. De-a lungul carierei editoriale și științifice a colaborat cu numeroși cercetători din țară și străinătate, între care Mariana E. Egri, Iosif Vasile Ferencz, Sándor Berecki, Andreea M. Drăgan, Andrei V. Georgescu, Adrian C. Căsălean, Gabriel T. Rustoiu, Valeriu Sîrbu, J. Vincent S. Megaw, Matthew M. McCarty, Călin Cosma, Gelu Florea, Horea D. Pop, Adrian Ursuțiu, Gabriela Gheorghiu, Valentin Vasiliev, Eduard A. Balaguri, Ioan Andrițoiu, Ion Horațiu Crișan, Marian Gumă, Vasile Moga, Corneliu Gaiu, Caius Săcărin, Alexandru Szentmiklósi, Eduard M. Nemeth, Alexandru Gudea, Dumitru Gh. Tamba, Emilian Teleagă, Cristian I. Popa, Cristinel Plantos, Gabriel D. Balteș, Alexandra Comșa, Mathilda Takács, Florin Gogâltan, Sorin Cociș, Constantin Inel, Valentin Cetean, Gabriel Crăciunescu, Corina Turc și Claudiu Lisovski-Cheleşanu.

Aurel Rustoiu a participat la numeroase conferințe și simpozioane internaționale, printre care cele mai importante ar fi cele de la Roma, Italia (2008); Heidelberg, Germania (2009); Cambridge, UK (2011, 2015); Carnuntum, Austria (2012); Rzeszów, Polonia (2012); Pilsen, Cehia (2013); Sofia, Bulgaria (2013); Manching, Germania (2014); Istanbul, Turcia (2014); Barcelona, Spania (2018); Praga, Cehia (2018); Chișinău, Republica Moldova (2018); Stará Lesná, Slovacia (2019); King's College London, UK (2019), Mikulov, Cehia (2022); Budapesta, Ungaria (2022); Jičín, Cehia (2023); Žilina, Slovacia (2024); Zlín, Cehia (2025).

Este membru în consiliul științific al Muzeului Național Brukenthal din Sibiu, Muzeului Banatului din Timișoara și Muzeului Satului Bănățean Timișoara, și a fost, de asemenea, implicat activ în consilii și comisii naționale precum CNATDCU sau Comisia Națională de Arheologie, contribuind prin experiență, echilibru și autoritate profesională la definirea standardelor în cercetare și patrimoniu. Din 2019 este membru de onoare al Institutului Național de Arheologie cu Muzeu al Academiei Bulgare de Științe, în semn de recunoaștere a contribuției sale la dezvoltarea arheologiei în Bulgaria, iar în același an a fost distins și cu Premiul George Barițiu al Academiei Române.

Prin deschidere interdisciplinară, cultură vastă și eleganță intelectuală, Aurel Rustoiu a creat o școală de gândire recunoscută pentru acuratețe, creativitate și spirit critic. În același timp, a avut curajul intelectual de a ieși din tiparele metodologice convenționale, promovând o arheologie autentică, atentă

la identități, mobilități, cauzalitatea mișcărilor de populații și dinamica interacțiunilor culturale. Această deschidere conceptuală a stimulat reflecția critică și a oferit disciplinei repere moderne de interpretare.

Aurel Rustoiu a organizat conferințe și workshop-uri la Cluj-Napoca, Alba Iulia și, mai recent, la Timișoara, contribuind la dinamizarea dialogului științific internațional. De asemenea, este activ în promovarea patrimoniului arheologic prin prezentări de popularizare și contribuții la volume destinate publicului cultivat mai larg, aducând rezultatele cercetării arheologice mai aproape de comunitate.

Un capitol aparte al activității sale îl reprezintă mentoratul. Generații întregi de arheologi – de la cercetători tineri aflați la început de drum până la specialiști astăzi deplin afirmați – îi datorează nu doar îndrumare științifică, ci și încredere, generozitate intelectuală și sprijin uman. Aurel Rustoiu nu a cultivat niciodată cunoașterea ca pe un bun rezervat, ci a împărtășit constant idei, metode și resurse, încurajând dialogul, creativitatea și autonomia profesională.

Mai puțin cunoscut în afara cercului apropiat, dar revelator pentru latura sa reflexivă și ludică, este volumul de poezii *Dadaism versus blablaism. Poezii de carantină (2020)*, care îi dezvăluie umorul subtil, sensibilitatea și apetitul pentru jocul conceptual, adăugând o notă surprinzătoare și fermecătoare profilului său intelectual.

La aniversarea celor șase decenii de viață, îi adresăm cele mai calde felicitări, cu recunoștință pentru contribuțiile sale excepționale și cu admirație pentru energia cercetătoare pe care o întruchipează. Îi dorim sănătate, putere de creație și ani mulți de cercetare rodnică, convinși că munca sa va continua să inspire generații viitoare de arheologi.

La mulți ani, cu prețuire și respect!

BERECKI Sándor

AUREL RUSTOIU ON THE 60TH ANNIVERSARY

On the occasion of the 60th birthday of distinguished archaeologist Dr. Aurel Rustoiu, we pay sincere tribute to a personality who has had decisive impact on archaeological research in Romania and Central and Eastern Europe.

Mentored even before his university years by the late archaeologist Florin Medeleț, he completed his graduate studies at Babeș-Bolyai University in Cluj-Napoca, in the Faculty of History and Philosophy. His doctoral thesis, published in 1996 and dedicated to Dacian bronze metallurgy, remains an international milestone, complemented by his exemplary analysis of fibulae from pre-Roman Dacia, published in 1997 and still considered a model today of typological and contextual analysis.

His scientific career is closely linked to the Institute of Archaeology and Art History in Cluj-Napoca, where he has been a habilitated doctor and PhD supervisor since 2017, developing innovative methodological approaches and high-performing research teams. He is also an associate professor at the West University of Timișoara, where he is actively involved in training new generations of researchers.

Aurel Rustoiu also has a distinguished record of archaeological fieldwork. He has coordinated important archaeological research in Romania, most notably the excavations at Sighișoara - *Wietenberg* and Divici - *Grad*, as well as abroad, at Solotvino and Bila Tserkva in Transcarpathian Ukraine. He currently leads systematic archaeological research projects in collaboration with the National Museum of the Union in Alba Iulia, at the Iron Age cemeteries in Sâncraia - *Darvas* and the Dacian fortresses in Cugir and Căpâlna. He has been a member, coordinator, and mentor in numerous research projects and national

and international grants, building lasting bridges between institutions, generations, teams, and archaeological schools.

He is the author of 12 books, editor of several volumes, and author of over 150 articles, studies, and scholarly notes, many of which have been published in prestigious international journals. His studies on the Dacian, Celtic, and North Thracian communities remain indispensable references for anyone addressing the issue of ethno-cultural interactions from the Early Iron Age to the Roman Empire. Through his publications, Aurel Rustoiu has made a decisive contribution to the methodological renewal of the discipline and to the affirmation of Romanian archaeology in European academic debate. Throughout his editorial and scientific career, he has collaborated with numerous researchers from Romania and abroad, including Mariana E. Egri, Iosif Vasile Ferencz, and Sándor Berecki, Andreea M. Drăgan, Andrei V. Georgescu, Adrian C. Căsălean, Gabriel T. Rustoiu, Valeriu Sîrbu, J. Vincent S. Megaw, Matthew M. McCarty, Călin Cosma, Gelu Florea, Horea D. Pop, Adrian Ursuțiu, Gabriela Gheorghiu, Valentin Vasiliev, Eduard A. Balaguri, Ioan Andrițoiu, Ion Horațiu Crișan, Marian Gumă, Vasile Moga, Corneliu Gaiu, Caius Săcărin, Alexandru Szentmiklósi, Eduard M. Nemeth, Alexandru Gudea, Dumitru Gh. Tamba, Emilian Teleagă, Cristian I. Popa, Cristinel Plantos, Gabriel D. Balteș, Alexandra Comșa, Mathilda Takács, Florin Gogâltan, Sorin Cociș, Constantin Inel, Valentin Cetean, Gabriel Crăciunescu, Corina Turc, Roxana Grindean, Ioan Tanțău and Claudiu Lisovski-Cheleşanu.

Aurel Rustoiu has attended numerous international conferences and symposia, among the most important being those in Rome, Italy (2008); Heidelberg, Germany (2009); Cambridge, UK (2011, 2015); Carnuntum, Austria (2012); Rzeszów, Poland (2012); Pilsen, Czech Republic (2013); Sofia, Bulgaria (2013); Manching, Germany (2014); Istanbul, Turkey (2014); Barcelona, Spain (2018); Prague, Czech Republic (2018); Chișinău, Republic of Moldova (2018); Stará Lesná, Slovakia (2019); King's College London, UK (2019); Mikulov, Czech Republic (2022); Budapest, Hungary (2022); Jičín, Czech Republic (2023); Žilina, Slovakia (2024); Zlín, Czech Republic (2025).

He is a member of the scientific councils of the Brukenthal National Museum in Sibiu, the Banat Museum in Timișoara, and the Banat Village Museum in Timișoara, and has also been actively involved in national councils and commissions such as CNATDCU and the National Commission for Archaeology, contributing his experience, balance, and professional authority to defining standards in research and heritage. Since 2019, he has been an honorary member of the National Archaeological Institute with Museum at the Bulgarian Academy of Sciences, in recognition of his contribution to the development of archaeology in Bulgaria; that same year, he was awarded the George Barițiu Prize by the Romanian Academy.

Through his interdisciplinary approach, wide-ranging culture, and intellectual elegance, Aurel Rustoiu has forged a scholarly profile recognized for its accuracy, creativity, and critical spirit. At the same time, he has shown the intellectual courage to move beyond conventional methodological patterns, promoting an authentic archaeology attentive to identity, mobility, the causes of population movements, and the dynamics of cultural interaction. This conceptual openness has stimulated critical reflection and provided the discipline with modern interpretative landmarks.

Aurel Rustoiu has organized conferences and workshops in Cluj-Napoca, Alba Iulia, and, more recently, in Timișoara, contributing to the international scientific dialogue. He is also active in promoting archaeological heritage through public lectures and written contributions to volumes aimed at a wider educated audience, bringing the results of archaeological research closer to the community.

A particular aspect of his professional activity is mentoring. Generations of archaeologists, from young researchers at the beginning of their careers to fully established specialists, owe him not only scientific guidance, but also his confidence, intellectual generosity, and human support. Aurel Rustoiu has never treated knowledge as a guarded asset; he has consistently shared ideas, methods, and resources, encouraging dialogue, creativity, and professional autonomy.

Less well known beyond his immediate circle, but illustrative of his reflective and ludic side, is the poetry volume *Dadaism versus blablaism. Poezii de carantină* (2020), which reveals his subtle humour, sensitivity and an appetite for conceptual play, adding a surprising and charming note to his intellectual profile.

On the occasion of his sixtieth birthday, we salute him with warmest congratulations, with gratitude for his exceptional contributions and with admiration for the research energy he embodies. We wish him good health, creative strength, and many years of productive research, confident that his work will continue to inspire future generations of archaeologists. Happy birthday, with esteem and respect!

BERECKI Sándor

UN TEZAUROBROGEAN DIN SECOLUL AL XVII-LEA

Gabriel CUSTUREA
Cercetător independent

Cuvinte cheie: Dobrogea otomană, 1 ½ groș, regatul Poloniei, ducatul Prusiei
Key words: Ottoman Dobruja, 1 ½ grosz, Kingdom of Poland, Duchy of Prussia

Descoperit după anul 2000 în împrejurări necunoscute, undeva între localitățile dobrogene Negureni și Băneasa (sud-vestul Dobrogei), lotul se compune din 23 de monede emise de Ioan Albert (½ groș), Sigismund III (19 piese de 1 ½ groș) și Georg Wilhelm (trei exemplare de 1 ½ groș). Avem de-a face cu un lot unitar, parte, în mod sigur, dintr-o descoperire mai mare.

POLONIA

Ioan Albert (1492-1501)

Av. + MONETA+I+A(...)RTI

Rv. + REGIS*POLONE

1. AR, ½ groș, 3h, 0,73 g, 16,5 mm.

Gumowski 467, f.a. (1492-1499).

Sigismund III (1587-1632)

Av. .SIG(..)3:DG(3)REX.P.M.D.L.

Rv. *MO(..)*NO( )REG*POLO*

În câmp 2 - 0

2. AR, 1 ½ groș, 6h, 0,93 g, 19 mm, perforată.

Gorecki, p. 43, Bydgoszcz, 1620.

Av. SIGIS3DG(3)REXPMDL

Rv. +MONE+NO( )REG+POLO+

În câmp 2 - 2

3. AR, 1 ½ groș, 1h, 1,18 g, 19 mm.

Gorecki, p. 51, Bydgoszcz, 1622.

Av. SIGIS.3.DG(3)REX.P.M.D.L

Rv. *MONE*NO( )REG*POLO*

În câmp 2 - 2

4. AR, 1 ½ groș, 5h, 0,89g, 19,1 mm.
Gorecki, p.52 , Bydgoszcz, 1622.

Idem nr. 3

În câmp 2 - 3

5. AR, 1 ½ groș, 7h, 0,92 g, 19 mm.
Gorecki, p. 54-55, rv. var. +, Bydgoszcz, 1623.

Idem nr. 5

6. AR, 1 ½ groș, 11h, 0,90 g, 19 mm.
Gorecki, p. 54-55, rv. var. +, Bydgoszcz, 1623.

Idem nr. 5

7. AR, 1 ½ groș, 12h, 0,86 g, 19,5 mm.
Gorecki, p. 54-55, rv. var. +, Bydgoszcz, 1623.

Idem nr. 5

8. AR, 1 ½ groș, 7h, 0,80 g, 19 mm, ruptă.
Gorecki, p. 54-55, rv. var. +, Bydgoszcz, 1623.

Av. SIGIS3DG(3)REXPMDL

Rv. *MONE*NO( )REG*POLO*

În câmp 2 - 4

9. AR, 1 ½ groș, 12h, 1,10 g, 19,5 mm.
Gorecki, p. 56-57, Bydgoszcz, 1624.

Av. SIGIS.3D.G(3)REX.P.M.D.L

Rv. Idem nr. 9

10.AR, 1 ½ groș, 3h, 1,09 g, 19 mm.
Gorecki, p. 56-57, Bydgoszcz, 1624.

Idem nr. 9

11.AR, 1 ½ groș, 1h, 1,08 g, 19 mm.
Gorecki, p. 56-57, Bydgoszcz, 1624.

Av. Idem nr. 9

Rv. ....NE+NO( )REG+

12.AR, 1 ½ groș, 12h, 1,03 g, 19 mm.
Gorecki, p. 57, Bydgoszcz, 1624.

Idem nr. 9

13.AR, 1 ½ gros, 1h, 1,02 g, 19 mm.

Gorecki, p. 56-57, Bydgoszcz, 1624.

Av. Idem nr. 9

Rv. +MONE+NO( )REG+POLO+

14.AR, 1 ½ gros, 3h, 0,96 g, 19,5 mm.

Gorecki, p. 57, Bydgoszcz, 1624.

Av. Idem nr. 10

Rv. Idem nr. 9

15.AR, 1 ½ gros, 7h, 0,95 g, 19 mm.

Gorecki, p. 56, Bydgoszcz, 1624.

Idem nr. 9

16.AR, 1 ½ gros, 3h, 0,92 g, 19 mm.

Gorecki, p. 56-57, Bydgoszcz, 1624.

Av. Idem nr. 9

Rv. .MONE.NO( )REG.POLO.

17.AR, 1 ½ gros, 1h, 0,90 g, 19 mm.

Gorecki, p. 57, Bydgoszcz, 1624.

Av. Idem nr. 9

Rv. MONENO( )REGPOLO

18.AR, 1 ½ gros, 12h, 0,81 g, 19 mm, flan crăpat.

Gorecki, p. 56, Bydgoszcz, 1624.

Av. SIGIS:3:D:G(3)REX.P.M.D.L:

Rv. *MONE.NO( )REG.POLO*

În câmp 2 - 5

19.AR, 1 ½ gros, 7h, 0,92 g, 19 mm.

Gorecki, p. 61, Bydgoszcz, 1625.

Av. Idem nr. 19

Rv. *MONE*NO( )REG*POLO*

În câmp 2 - 5

20.AR, 1 ½ gros, 1h, 0,83 g, 19 mm.

Gorecki, p. 61, Bydgoszcz, 1625.

BRANDENBURG – PRUSIA

Georg Wilhelm (1619-1640)

Av. GEWI M.A. 3 BRS.R.I.E

Rv. .MONENO – DVCPRVS.

În câmp 2 – 3

21.AR, 1 ½ gros, 3h, 0,92 g, 19,5 mm.

en.numista.com/catalogue/pieces85226.html¹,
1623.

Av. GE.WI.MAR.BR.S.R.I.EL.P D

Rv. DIEV&MON 3 DROICT

În câmp 2 - 3

22.AR, 1 ½ gros, 1h, 0,89 g, 19,8 mm.

en.numista.com/catalogue/pieces126860.html², 1623.

Av. GE.WI.MA 3 BRS.R.I.E

Rv. .MONENO – DVCPRVS.

23.AR, 1 ½ gros, 9h, 0,88 g, 19,1 mm.

Idem nr. 21, 1625.

Pe piesa nr. 1 este imprimată marca lui Peter Kurozwecki (1479-1499)³. Pe piesele nr. 2-18 se află blazonul lui Nikolaus Danilowicz (+1624)⁴, iar pe cele cu nr. 19-20 este blazonul lui Hermann Ligeza (+1632)⁵, toți trei foști trezorieri ai coroanei. Pe monedele prusace se găsește o marcă reprezentând o cruce treflată care surmontează o inimă, totul într-un scut oval. Piesele de ½ gros, polonez și lituanian, sunt prezente în aproape toate tezaurele de la sfârșitul secolului al XVI-lea și din primele decenii ale secolului următor⁶. Pentru Dobrogea prezența nominalurilor de 1 ½ gros poloneze și de inspirație poloneză

¹ <https://en.numista.com/catalogue/pieces85226.html>, consultat 02.10.2024,19:40.

² <https://en.numista.com/catalogue/pieces126860.html>, consultat 02.10.2024,19:50.

³ Gumowski 1960, p. 194.

⁴ Gumowski 1960, p. 194.

⁵ Gumowski 1960, p. 194.

⁶ Pentru descoperirile din Transilvania vezi Pap, Meşter 1998-1999, p. 255-272; Pap 2002; Pap 1998-2003; Toma 2016; pentru Moldova vezi Arcuş-Jantovan, Butnariu 2019; pentru Țara Românească vezi Drîmboceanu, Rusu 1976-1980, p. 611, nr. 13; Martin 2012, p. 342-343, nr. 4-5; Martin 2013-2014, p. 257-258; Martin 2015-2016, p. 264-265, nr. 3; Pîrvulescu, Neagu 2012, p. 149-160; Spiru 1973-1975, p. 171-174; Vilcu 2002, p. 334-346; pentru Dobrogea vezi tezaurele: Enisala, cf. Custurea 1978, p. 531-536; Hârşova, cf. Custurea 1991, p. 555-558; passim, cf. Custurea, Talmăţchi 2011, p. 394-395, XI.

(prusace, suedeze etc.) într-un depozit este o premieră, astfel de piese fiind cunoscute doar ca descoperiri izolate, și acelea destul de puține⁷.

În schimb, aceste nominaluri abundă în tezaurile transilvănene⁸ și, de asemenea, în proporții semnificative în descoperirile din Moldova⁹ sau Țara Românească¹⁰.

Aceste tipuri monetare sunt legate de criza financiară apărută la începutul Războiului de 30 de ani, cauzată de creșterea cheltuielilor militare și degradarea monedei. În Dobrogea astfel de emisiuni apar ca urmare a devalorizării accentuate a monedei mărunte otomane, asprul, oficializată de la 1584/1585 și continuată și în primele decenii ale secolului al XVII-lea¹¹.

În privința locului probabil de descoperire vom nota doar că localități din zonă sunt amintite în documentele otomane și străine, unele încă din secolul al XVI-lea cum este cazul satului Făurei¹², altul cum este Cărpiniș (înglobat în Băneasa) din secolul al XVII-lea¹³, iar altele ca Tudor Vladimirescu și Valea Țapului (înglobat în Băneasa) sunt atestate începând din secolul al XVI-lea până în secolul al XIX-lea¹⁴. Localitățile Băneasa și Negureni sunt apar doar în documente datate în secolul al XIX-lea¹⁵.

Concluzii nu se pot pune cu privire la data îngropării, nici privitor la compoziția sa întrucât avem prea puține informații și evident este o recuperare parțială dintr-un lot mai consistent.

A DOBRUJAN HOARD FROM THE 17TH CENTURY

ABSTRACT

The author presents a fragment of a hoard discovered in the 2000s in the area of Băneasa (Constanța County) consisting of 23 silver pieces, issues of the Polish kingdom and the Prussian duchy. It concerns a ½ grosz coin and 22 1 ½ grosz pieces hidden after 1625 for reasons still unclear.

⁷ Custurea, Custurea 1986-1991, p. 168-169, 172; Custurea, Velter 2017, p. 595, nr. 67, nr. 71, p. 602, nr. 168, p. 603, nr. 188.

⁸ Pap 2002 passim; Pap 1998-2003, p. 218-219; Toma 2016, p. 121-154; Levente 2022, p. 69-93.

⁹ Arcuș-Jantovan, Butnariu 2019, passim.; Butnariu 2024, passim.

¹⁰ Drîmboceanu, Rusu 1976-1980, p. 611, nr. 13; Martin 2011, p. 228, nr. 13, p. 236, nr. 45-46; Martin 2012, p. 328, nr. 28, p. 330, nr. 37, p. 333, nr. 52, p. 336, nr. 71-72; Martin 2013-2014, p. 238, nr. 33-34; Martin 2015-2016, p. 258, nr. 2, p. 265, nr. 18; Martin 2023, p. 238, nr. 4, p. 241, nr. 17.

¹¹ Maxim 1975, p. 409-410 cu tab. 1 și 2, p. 414; întreaga discuție cf. Murgescu 1996, p. 75-76.

¹² Ghiață 1980, p. 50, nr. 44.

¹³ Ghiață 1980, p. 53, nr. 143.

¹⁴ Ghiață 1980, p. 54-55, nr. 207, 236.

¹⁵ Ghiață 1980, p. 54, nr. 198; p. 50, nr. 59.

LIST OF ILLUSTRATIONS:

Pl. I: Hoard coins, cat. no. 1, 2, 5, 9, 10, 12, 19, 21, 22, 23. They were photographed one piece of each year/category

Bibliografie:

- Arcuș-Jantovan, Butnariu 2019 – E. Arcuș-Jantovan, V. Butnariu (eds.), R. Tăbuică, C. Tătaru, *Repertoriu tezaure*, Iași, 2019
- Butnariu 2024 – V. Butnariu, *Descoperiri izolate. Repertoriu*, Iași, 2024
- Custurea 1978 – G. Custurea, „Tezaurul monetar de la Enisala (sec. XV-XVII)”, *Crisia*, 8, 1978, p. 531-536
- Custurea 1991 – G. Custurea, „Un tezaur monetar descoperit la Hirșova (sec. XV-XVII)”, *Peuce*, 10, 1991, p. 555-558
- Custurea, Custurea 1986-1991 – I. Custurea, G. Custurea, „Aspecte ale circulației monetare în Dobrogea în secolele XV-XVIII”, *Buletinul Societății Numismatice Române*, 80-85, 1986-1991, 134-139, p. 161-174
- Custurea, Talmațchi 2011 – G. Custurea, G. Talmațchi, „Repertoriul tezaurelor monetare din Dobrogea”, Constanța, 2011
- Custurea, Velter 2017 – G. Custurea, A-M. Velter, „Monede medievale și moderne descoperite în Dobrogea (1223-1872)”, *Pontica*, 50, 2017, p. 573-631
- Drîmboceanu, Rusu 1976-1980 – V. Drîmboceanu, I. Rusu, „Contribuții la repertoriul descoperirilor numismatice de pe teritoriul județului Buzău”, *Buletinul Societății Numismatice Române*, 70-74, 1976-1980, 124-128, p. 609-614
- Ghiață 1980 – A. Ghiață, „Toponimie și geografie istorică în Dobrogea medievală și modernă”, *Analele Academiei Române - Memoriile Sețiunii Istorice*, s. IV, t. 5, 1980, p. 29-61
- Gorecki 2018 – A. Gorecki, *Katalog półtoraków bitych na terytorium Polski i terenach ultraconych na rzecz Szwecji 1614 – 1668, wersja 3.5*, 2018, descărcat 03.10.2024, 14:15
- Gumowski 1960 – M. Gumowski, *Handbuch der polnischen numismatik*, Graz, 1960
- Levente 2022 – S. P. Levente, „Un tezaur monetar din secolul al XVII-lea descoperit la Andrid (județul Satu Mare)”, *Cercetări Numismatice*, 28, 2022, p. 69-93
- Martin 2011 – T. A. Martin, „Noi descoperiri monetare intrate în patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României”, *Cercetări Numismatice*, 17, 2011, p. 225-245
- Martin 2012 – T. A. Martin, „Noi descoperiri monetare intrate în patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României (II)”, *Cercetări Numismatice*, 18, 2012, p. 323-348
- Martin 2013-2014 – T. A. Martin, „Noi descoperiri monetare intrate în patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României (III)”, *Cercetări Numismatice*, 19-20, 2013-2014, p. 231-260

- Martin 2015-2016 – T. A. Martin, „Noi descoperiri monetare intrate în patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României (IV)”, *Cercetări Numismatice*, 21-22, 2015-2016, p. 257-267
- Martin 2023 – T. A. Martin, „Noi descoperiri monetare intrate în patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României (VI)”, *Cercetări Numismatice*, 29, 2023, p. 237-247
- Maxim 1975 – M. Maxim, „Considerations sur la circulation monétaire dans les Pays Roumains et l' Empire Ottoman dans la seconde moitié du XVIe siècle”, *Revue des Études Sud-Est Européennes*, 13, 1975, 3, p. 407-415
- Murgescu 1996 – B. Murgescu, *Circulația monetară în Țările Române în secolul al XVI-lea*, București, 1996
- Pap 1998-2003 – F. Pap, „Dreipolkeri și polturi în tezaure monetare din Transilvania”, *Buletinul Societății Numismatice Române*, 92-97, 1998-2003, 146-151, p. 215-220
- Pap 2002 – F. Pap, *Repertoriu numismatic al Transilvaniei și Banatului secolele 11-20. Despre circulația monetară în Transilvania și Banat sec. 11-20*, Cluj-Napoca, 2002
- Pap, Meșter 1998-1999 – F. Pap, M. Meșter, „Tezaurul monetar din s. Văleni, com. Căianu, jud. Cluj”, *Acta Musei Napocensis*, II - istorie, 35-36, 1998-1999, p. 255-272
- Pîrvulescu, Neagu 2012 – D. Pîrvulescu, M. Neagu, „Un tezaur monetar din secolul al XVII-lea descoperit la Constantin Brâncoveanu, jud. Călărași”, *Studii și Cercetări de Numismatică*, s.n., 3, 2012, p. 149-160
- Spiru 1973-1975 – I. Spiru, „Tezaurul monetar feudal de la Ulmeni-Teleorman”, *Buletinul Societății Numismatice Române*, 67-69, 1973-1975, 121-123, p. 171-174
- Toma 2010 – C. Toma, „Reevaluarea tezaurului monetar din sec. XIV/XV-XVII, descoperit la Gurba (jud. Arad)”, *Crisia*, 40, 2010, p. 107-158
- Toma 2016 – C. Toma, *Tezaure monetare și tezaurizare în Transilvania secolelor XV/XVI-XVII*, Oradea, 2016
- Vîlcu 2002 – A. Vîlcu, „Circulația dinarului unguresc în secolul al XVII-lea în Țara Românească (Tezaurul de la Târgoviște, jud. Dâmbovița)”, *Cercetări Numismatice*, 8, 2008, p. 334-346

Planșa I: Monede din tezaur, cat. nr. 1, 2, 5, 9, 10, 12, 19, 21, 22, 23. Au fost fotografiate câte un exemplar din fiecare an/categorie